

Parsifal en Lohengrins moeder

door Peter Franken

Tijdens de lezing die Klaus Bertisch in Splendor hield op 28 oktober kwam de afkomst van Lohengrin ter sprake. Alle aanwezigen waren het er over eens dat Parsifal zijn vader was. Niemand bleek enig idee te hebben wie zijn moeder geweest kon zijn.

Een afbeelding in kasteel Neuschwanstein wees mij in de richting van Koningin Condviraamour. Zij wordt belaagd door vijanden en nadat Parzival (Parsifal) haar heeft ontzet, aanvaardt hij haar hand als prijs. Daarmee staat vast dat Parzival niet de onervaren jongeling is die we in de opera zien opkomen, vlak nadat hij een zwaan heeft geschoten, maar als man met seksuele ervaring de Graalgemeenschap betreedt.

Wolfram

De schilderijen in Neuschwanstein hebben betrekking op sagen en legenden die Wagner heeft gebruikt bij het schrijven van zijn libretti. Dus niet op scènes uit de betreffende opera's zelf. Om iets aan de weet te komen over Condviraamour zullen we terug moeten naar de bron en dat brengt ons bij de Parzival geschiedenis zoals beschreven door Wolfram von Eschenbach. Deze dichter leefde van eind 12e tot begin 13e eeuw. Zijn Parzival ontstond vermoedelijk rond 1210.

Het verhaal begint met Gamuret die als jongere broer geen land erft bij het overlijden van zijn vader Gandin en naar het oosten trekt op zoek naar roem en rijkdom. Hij neemt dienst bij de kalief in Bagdad en schiet later een alleenstaande koningin genaamd Belacane te hulp. Uit hun huwelijk wordt Feirefiz geboren. Nog voor het zo ver is gaat Gamuret weer op pad, terug naar het westen, en huwt daar Herzeleide die hij als prijs verwerft door een toernooi te winnen. Als zij nog moet bevallen van hun zoon, Parzival, keert Gamuret terug naar Bagdad en neemt wederom dienst bij de kalief. Bij een gevecht in dienst van deze niet-christen vindt hij de dood.

Parzivals bruiloft

Parzival en de Rode Ridder

Parzival

Uit angst dat haar zoon evenals zijn vader strijdend als ridder ten onder zal gaan, leert zijn moeder hem zo min mogelijk van wat er in de wereld te koop is, zeker niets dat met ridders uitstaande heeft. Als hij dan toch de wijde wereld wil intrekken, gefascineerd als hij is door de aanblik van een passerende ridder in blinkende wapenuitrusting, kleedt zij hem als nar en geeft hem de raad iedereen vriendelijk glimlachend tegemoet te treden. Zodoende komt hij over als een halve gare. Niettemin slaagt hij erin de “Rode Ridder” die hij tegenkomt te overmeesteren en diens wapenuitrusting te bemachtigen. Vervolgens komt hij bij Gurnemanz terecht die hem onderwijst in de zaken van het ridderleven, hoffelijkheid, religie, huwelijk etc. Verder geeft hij hem de raad nooit een vraag te stellen tenzij dat beslist noodzakelijk is. Onder de indruk van zijn uiterlijk probeert Gurnemanz de nieuwbakken ridder uit te huwelijken aan zijn dochter. Deze wijst het aanbod af en trekt verder. Zijn eerste grote wapenfeit is het ontzetten van Condviraamour die hij trouwt en zwanger achterlaat, daarmee in de voetsporen van zijn vader Gamuret tredend.

Munsalvaesche

Op zoek naar een herberg wordt Parzival naar een burcht gestuurd waar hij door koning Amfortas en koningin Repanse met open armen wordt ontvangen. De koning is ernstig gewond maar getrouw Gurnemanz' advies vraagt Parzival niet naar de oorzaak van die verwonding. Een mysterieus object, de Graal, wordt onthuld door 24 jonkvrouwen. Parzival krijgt een prachtig zwaard ten geschenke in een ultieme poging hem tot het stellen van de verlossende vraag te bewegen. Als hij de volgende dag wakker wordt is de burcht verdwenen. De lokale bevolking vertelt hem dat hij de nieuwe Heer was geweest als hij naar Amfortas' ongeluk had geïnformeerd. Daarmee zouden zowel Amfortas als zijn onderdanen van de vloek zijn verlost die op hen rust. Parzival verwijt God dat deze hem niet naar behoren heeft bijgestaan zodat hij de verlossende vraag zou stellen en dankt hem af, zoals een leenman zijn leenheer. Hij begint aan

Parzival bij Amfortas

Parzival vecht met Feireviz

een lange zoektocht naar Munsalvaesche met de Graal en de lijdende Amfortas. Een ontmoeting met een machtige heidense ridder, de strijd daarmee en de verzoening, vormen een keerpunt. De ridder blijkt Parzivals halfbroer Feireviz te zijn en gezamenlijk trekken ze op om de Graalsburcht te vinden. Van Feireviz wordt gezegd dat hij zijn energie put uit de liefde van zijn vrouw Sekundille, terwijl Parzival 'lebt durch Condviramour, sein vertrautes Weib, des Grales Segen und seine Söhne'. Hier komt zijn echtgenote plotseling weer om de hoek kijken terwijl als een achteloos terzijde het bestaan van (twee) zonen wordt opgevoerd.

Eenmaal de Graalsburcht gevonden helpt Parzival Amfortas uit zijn lijden door het stellen van de verlossende vraag. Amfortas sterft en Parzival erft zijn macht en rijkdom. Hij begeeft zich naar de verblijfplaats van zijn vrouw en twee zonen die hij in geen jaren heeft gezien. Aan zijn zoon Kardeiß schenkt hij het van Gamuret geërfde land waarover deze als kind-koning zal regeren. Met zijn vrouw en zoon Loherangrin keert hij nog diezelfde dag naar Munsalvaesche terug. Loherangrin groeit op tot een sterke man.

Kundrie en Klingsor

Kundrie la Surzière treedt in het verhaal op als bijfiguur. Ze vervloekt Parzival omdat hij zo nalatig is geweest bij zijn bezoek aan Amfortas en ook omdat hij zich niet weet te gedragen als ridder in algemene zin. Na diens ontmoeting met Feireviz verzoent Kundrie zich met Parzival en helpt de broers om de Graalsburcht te vinden.

Klingsor is een belangrijke figuur in een nevenvertelling die draait om de belevenissen van Gawan, Parzivals neef. Klingsor was ooit hertog van Napels en is in flagrante met diens vrouw aangetroffen door de koning van Sicilië. Deze liet hem castreren en als gevolg daarvan heeft Klingsor zich voorgenomen zoveel mogelijk vrouwen in het verderf te storten. In zijn toverkasteel heeft hij zo'n 400 adellijke dames verzameld die hij gevangen houdt als symbolische wraak op hun geslacht. Gawan weet de betovering te doorbreken waardoor Klingsor machteloos wordt en de dames worden bevrijd. Wagner heeft alle belangrijke figuren in zijn Parsifal libretto verwerkt, maar wel zijn eigen draai gegeven aan hun betekenis en hun handelen. Maar waar het Lohengrin betreft hoeven we niet langer in onzekerheid te verkeren. We weten hoe zijn moeder heette. Verder is wel duidelijk dat hij niet leefde in een gemeenschap van louter mannen. Waarschijnlijk was hij gewoon op zoek naar een vrouw van buiten zijn eigen omgeving. ♪